

WIE NIET OMZIET NAAR HET VERLEDEN VERARMT DE TOEKOMST.

Bisschop Bär, dames en heren, zusters en broeders,

Namens de Konferentie Nederlandse Religieuzen heet ik u allen hartelijk welkom bij deze bijeenkomst waarin we stil staan bij het belang van het goed beheren van het religieuze erfgoed. Het is mijn vaste overtuiging dat wie niet omziet naar het verleden de toekomst verarmt. Het is daarom belangrijk aandacht te geven aan het religieuze erfgoed. Dit religieuze erfgoed kent verschillende aspecten waarvan ik er hier enkele wil aangeven.

Religieuze instituten zijn door de eeuwen heen dragers geweest van belangrijk spirituele tradities. Deze spirituele tradities hebben kleur gegeven aan het leven van talloze zusters, broeders en paters, monniken en monialen; ook aan talloze generaties leken die leefden van deze spirituele tradities.

Deze spirituele tradities zijn niet alleen vastgelegd en doorgegeven in regels, spirituele teksten, gedichten en liederen. Zij hebben ook uitdrukking gekregen in muziek, schilderkunst, glas in lood en andere vormen van beeldende kunst. Veel klooster en kerken zijn beeldbepalend in hun omgeving omdat hun architectuur zo eigen en karakteristiek is. Architecten poogden in de architectuur van kloosters en kerken de spirituele tradities van deze religieuze instituten zichtbaar te maken.

Door de veranderde omstandigheden in kerk en samenleving zijn veel religieuze instituten geconfronteerd met het inkrimpen van hun ledental. Verschillende religieuze instituten zien onder ogen dat ze binnen afzienbare tijd niet meer levensvatbaar zijn en derhalve zullen ophouden te bestaan. Daarmee is de zorg gegeven het religieuze erfgoed in zijn verscheidenheid voor de toekomst, voor de kerk en voor de samenleving veilig te stellen. Veel is inmiddels gedaan om het religieuze erfgoed te bewaren. Denk maar aan het onderbrengen van de kloosterarchieven of belangrijke bibliotheken. Denk maar aan de wetenschappelijke instituten zoals onder andere het Titus Brandsma Instituut, het Nijmeegs Instituut voor Missiologie, het Instituut voor Oosters Christendom, het Dominicaans Studiecentrum, het Franciscaans studiecentrum, het Augustijns Studiecentrum, het studiecentrum van de Jezuïeten en het Nederlands Carmelitaans Instituut. Deze instituten zijn met religieuzen verbonden. De meesten hebben ook structurele banden met universiteiten en andere wetenschappelijke instellingen.

De zorg voor het religieuze erfgoed is niet alleen van belang vanwege de krimp van het aantal religieuzen. Ik ben van mening dat de waarden die religieuzen en religieuze instituten vorm hebben gegeven en nog steeds vorm geven van belang zijn voor kerk en samenleving omdat deze waarden een eigen dimensie van spiritualiteit, van mystiek, van contemplatie in actie en actie in contemplatie aanreiken aan kerk en samenleving.

Religieuze instituten hebben zich in de afgelopen decennia bescheiden opgesteld in kerk en samenleving, niet omdat ze geen waarde hechten aan hun bestaan. Maar juist om door processen van herbronning van hun grondwaarden authentiek aanwezig te kunnen zijn in kerk en samenleving; authentiek in het leven te staan, ook in een fase dat krimp zo duidelijk aanwezig is. Deze bescheiden opstelling van religieuzen en hun hernieuwde en geactualiseerde aandacht voor de grondwaarden van hun religieuzen leven geven kleur aan woorden als barmhartigheid, eerbied voor de schepping, verbondenheid,

aandachtig leven, bezieling, stilte, leven in gemeenschap als zusters en broeders en gerechtigheid. Dit alles als uitdrukkingsvormen van de god-menselijke relatie. In bescheidenheid zijn religieuzen authentiek en met overtuiging aanwezig. Ze hebben geen macht en over het algemeen ook geen positie meer in kerk en samenleving. Dit geeft ook een vrijheid die in zich de moeite waard is en in zich ook de god-menselijke relatie presenteert.

In alle bescheidenheid willen religieuzen ook zelf graag de dragers zijn van hun erfgoed en willen zij dit erfgoed goed beheren tot inspiratie van hun eigen opvolgers en tot inspiratie van de kerk en de samenleving van morgen. Tegen deze achtergrond heeft de Konferentie Nederlandse Religieuzen enkele jaren geleden reeds opdracht gegeven, vooruitlopend op het jaar van het Religieuze Erfgoed, de bestaande kloosters en kerken van religieuzen te documenteren. De Konferentie Nederlandse Religieuzen voorzag dat zonder een goede documentatie en zonder adequate handreikingen voor herbesteding van kloosters en kerken veel van deze gebouwen zouden verdwijnen. Het is verheugend dat deze inventarisatie in het jaar van het Religieuze Erfgoed is afgerond en u vandaag twee publicaties worden gepresenteerd. De publicatie van de heer Sjef Hendriks met de titel *Kloosters als religieus erfgoed; bouwstenen voor een te voeren beleid* en de publicatie van de heer Hans van Steensel met de titel *Herbesteding van kloosters; een korte handleiding*.

Hier wil ik niet onvermeld laten dat het KASKI te Nijmegen op basis van de gemaakte documentatie een database ontwerpt die het beheer vergemakkelijkt en die anderen bij hun beheer wellicht van dienst kan zijn.

Ik ben van mening dat de Konferentie Nederlandse Religieuzen en de Religieuze Instituten zich goede rentmeesters tonen van het erfgoed dat hen in de loop der tijd is toevertrouwd. Goed rentmeesterschap betekent ook, met respect voor de traditie, de mogelijkheden van toekomstig gebruik onder ogen te zien opdat toekomstige generaties er mee vertrouwd kunnen blijven.

Deze dag is uitdrukkelijk bedoeld om met elkaar stil te staan bij ons cultureel erfgoed. Hoe gaan we daar mee om? Hoe kunnen we onze belangen meer gezamenlijk behartigen? Hoe kunnen we samenwerken met betrekking tot regeringsbeleid? Hoe kunnen we wegen gaan waardoor historisch waardevolle gebouwen niet alleen behouden blijven, maar ook goede bestemmingen krijgen? Kortom krachtenbundeling met betrekking tot inventarisatie en beleidsbepaling lijkt mij van groot belang.

We spreken vandaag met elkaar over het behoedzaam omgaan met het roerend en onroerend goed van religieuze instituten als een erfgoed dat met zorg en inzet is opgebouwd en dat ook met zorg en respect als erfgoed naar de toekomst moet worden doorgegeven. Het zijn natuurlijk materiële zaken. Het verleden en de toekomst, vroegere en toekomstige generaties mogen van ons verwachten dat we met wijs beleid en met respect onze verantwoordelijkheid nemen en onze verantwoordelijkheid dragen voor wat ons is toevertrouwd.

Ik ben van mening dat goede samenwerking en goed gezamenlijk overleg noodzakelijk zijn. Vandaar dat ik van harte het belang van deze dag onderstreep. Het is verheugend dat de nationale, provinciale en lokale overheden in dit jaar van het religieuze erfgoed aandacht vragen voor het behoud en het beheer van dit religieuze erfgoed. Ik hoop en

wens van harte dat de gewenste en noodzakelijke samenwerking in goed partnerschap ook erkenning inhoudt van ieders eigen verantwoordelijkheid.

Voor vandaag hoop ik op goede ontmoetingen. Ik hoop op een toenemende en voortgaande samenwerking. Maar bovenal hoop ik – en daar geloof ik ook in - op een toekomst voor religieus leven in onze Nederlandse kerk en samenleving waarin eerbied voor het verleden, oog voor de noden van de tijd en aandacht en openheid voor de toekomst samengaan. Wie niet omziet naar het verleden verarmt de toekomst. Dat zou ik niet willen. Daarom u allen hartelijk welkom op deze dag.

Maarssen 7 april 2008

Drs. Tjeu Timmermans O.Carm.

Voorzitter Konferentie Nederlandse Religieuzen